

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2025-29-1-190-198>

УДК 373.2:316.6-053.4

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0008-3061-7868>

Вікторія Луценко,

кандидат педагогічних наук,

Інститут проблем виховання НАПН України,

м. Київ

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0009-2564-7330>

Вероніка Павлюк,

заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Золота рибка»

Української міської ради Обухівського району Київської області,

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розкрито актуальність формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку, який акумулює знання, уявлення, навички, цінності, способи поведінки та виступає фундаментом для становлення особистості, її моральної зрілості та емоційної стабільності.

Визначено, що старший дошкільний вік є сенситивним важливим етапом у розвитку дитини як суб'єкта соціального середовища (у цьому віці відбувається інтенсивне збагачення соціального досвіду шляхом активної ігрової, комунікативної, пізнавальної, художньої діяльності, формуються уявлення про «Я» та інших, закладаються морально-етичні орієнтири, розвивається здатність до співчуття, емпатії, відповідальності; саме в цей період дитина здатна оволодіти основами соціальної поведінки).

Обґрунтовано особливості формування соціального досвіду у дітей старшого дошкільного віку: створення розвивального освітнього середовища, у якому дитина може активно взаємодіяти з іншими, експериментувати з соціальними ролями, висловлювати судження, проявляти емоції, долати труднощі у спілкуванні та напрацьовувати прийнятні форми поведінки; організація виховних заходів, участь у яких надає досвід взаємодії в соціально значущому контексті, стає джерелом нової інформації, переживання належності до групи, відповідальності, взаємоповаги; реалізація рефлексивної діяльності (ситуації морального вибору, моделювання соціальних взаємодій), яка має бути адаптована до вікових можливостей дитини; включення дітей у сюжетно-рольові ігри як провідний засіб, що дозволяє їм опановувати соціальні ролі, моделі поведінки, правила взаємодії та морально-етичні норми в безпечному символічному просторі; проведення бесід морально-етичного змісту та казкотерапія, які сприяють розвитку первинної рефлексії, здатності до співпереживання та критичного осмислення соціальних ситуацій; вправ на розвиток емоційного інтелекту (емоційні «хвилинки», розпізнавання емоцій за мімікою, жестами, картками), що дозволяють дітям краще розуміти себе й інших.

Ключові слова: старший дошкільний вік, соціальний досвід, заклади дошкільної освіти, соціалізація, розвивальне освітнє середовище.

© Вікторія Луценко, Вероніка Павлюк, 2025

Вступ. Одним із основних завдань сучасної дошкільної освіти є формування компетентностей, які забезпечують успішну інтеграцію дитини у суспільство, здатність ефективно взаємодіяти з іншими, що актуалізує необхідність набуття соціального досвіду вже на ранніх етапах онтогенезу. Соціальний досвід, який акумулює знання, уявлення,

навички, цінності, способи поведінки, є фундаментом для становлення особистості, її моральної зрілості та емоційної стабільності.

Особливої актуальності ця проблематика набуває в умовах сучасних соціокультурних трансформацій, коли діти дошкільного віку стикаються з різними соціальними моделями і нормами, що вимагає від них адаптивності, здатності до усвідомленого вибору, емоційної регуляції тощо. З огляду на це, формування соціального досвіду має розпочинатися в сенситивний період для засвоєння базових механізмів соціалізації.

Старший дошкільний вік є сенситивним етапом у розвитку дитини як суб'єкта соціального середовища. У цьому віці відбувається інтенсивне збагачення соціального досвіду шляхом активної ігрової, комунікативної, пізнавальної, художньої діяльності, формуються уявлення про «Я» та інших, морально-етичні орієнтири, розвиваються здатність до співчуття, емпатії, відповідальності. Саме в цей період дитина здатна оволодіти основами соціальної поведінки, які згодом впливатимуть на її успішність у шкільному житті, здатність до колективної взаємодії, формування комунікативних зв'язків.

Незважаючи на те, що проблематика формування соціального досвіду в дошкільному віці досліджувалася у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, вона не втрачає актуальності з огляду на оновлені підходи до розвитку соціальних компетентностей та специфіку сучасного розвивального освітнього середовища.

Мета та завдання. Метою статті є аналіз особливостей формування соціального досвіду у дітей старшого дошкільного віку; визначення ефективних педагогічних засобів і форм діяльності, що сприяють успішній соціалізації дитини в умовах закладу дошкільної освіти.

Мета статті реалізується через завдання: актуалізувати роль соціального досвіду для дітей старшого шкільного віку на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень; визначити провідні педагогічні засоби, методи й форми організації освітнього процесу, які сприяють ефективному формуванню соціального досвіду у дошкільників; проаналізувати результати опитування з метою з'ясування професійних уявлень вихователів закладів дошкільної освіти щодо ефективних засобів формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань було використано теоретичні (аналіз, узагальнення та порівняння наукових джерел з проблематики формування соціального досвіду дошкільників); емпіричні (анкетування вихователів з метою виявлення ефективних форм роботи); статистичні (кількісний і якісний аналіз відповідей респондентів, їх систематизацію та інтерпретацію отриманих даних) методи.

Результати. Формування соціального досвіду в дошкільному віці має свою специфіку, зумовлену віковими, психологічними та соціальними особливостями дитини. Саме на цьому етапі життя закладаються перші уявлення про норми суспільного життя, моделі поведінки у взаємодії з іншими, формуються моральні орієнтири, способи емоційного реагування, розуміння себе й свого місця в соціальному середовищі. Особливості формування соціального досвіду дошкільників полягають у тому, що дитина оволодіває ним не шляхом теоретичного навчання, а переважно через включення в діяльність, емоційне переживання ситуацій, спостереження, наслідування, гри та спілкування.

У цьому контексті ключовим є створення розвивального освітнього середовища, у якому дитина може активно взаємодіяти з іншими дітьми й дорослими, експериментувати з соціальними ролями, висловлювати судження, проявляти емоції, долати труднощі у спілкуванні та напрацьовувати прийнятні форми поведінки. Розвивальне навчання та виховання як основа цього процесу забезпечують умови, за яких соціальний досвід набувається дитиною шляхом особистісного переживання, морального вибору, самостійного прийняття рішень у змодельованих або реальних життєвих ситуаціях.

Також до специфічних засобів впливу слід віднести виховні заходи, участь у яких надає дітям досвід взаємодії в соціально значущому контексті. Свята, конкурси, спільні проєкти стають джерелом нової інформації, переживання належності до групи, відповідальності, взаємоповаги. Ще однією особливістю формування соціального досвіду на цьому етапі є потреба дитини у дорослому як референтній особі. Педагог виступає для дошкільника не лише організатором взаємодії, а й зразком соціально схвальної поведінки, моральним авторитетом, посередником між дитиною та соціальним світом.

Не менш важливим є включення до процесу формування соціального досвіду рефлексивної діяльності, який має бути адаптований до вікових можливостей дитини. Ситуації морального вибору та моделювання соціальних взаємодій створюють підґрунтя для формування первинної рефлексії. Через обговорення пережитих ситуацій, прості емоційні оцінки, моделювання вчинків персонажів педагог допомагає дитині осмислити власні дії, співвіднести їх з нормами та зразками, зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки, що дозволяє закласти основи внутрішньої регуляції дій як ключової якості соціально зрілої особистості.

Особливе значення мають ігрові технології, що відповідають віковій потребі дошкільника в діяльності з уявними об'єктами та діях у символічному просторі. Гра дозволяє дитині прожити і зрозуміти типові соціальні ситуації (уявити себе на місці іншого, навчитися співпрацювати, дотримуватися правил, проявляти ініціативу, поступатися тощо). Цей процес сприяє становленню соціально прийнятної поведінки, розвитку емпатії та здатності до емоційного саморегулювання.

Практичне значення зазначених форм педагогічної взаємодії підтверджується результатами опитування, проведеного серед вихователів закладів дошкільної освіти (126 осіб). Метою опитування було виявлення поглядів педагогів щодо ефективних форм і методів формування соціального досвіду у дітей старшого дошкільного віку.

Найбільш ефективною формою формування соціального досвіду переважна більшість респондентів (75,4 %) обрали сюжетно-рольову гру як провідний засіб, що дозволяє дітям опанувати різні моделі поведінки, правила взаємодії та морально-етичні норми в безпечному символічному просторі. При цьому 41,3 % вихователів відзначили дієвість інсценізацій і театралізованих ігор, у яких діти мають можливість перевтілитися в різні соціальні ролі. Значна частина вихователів (61,9 %) високо оцінила потенціал проектної діяльності, яка розвиває у дітей ініціативність, здатність до співпраці, відповідальність за результат спільної справи. 47,6 % респондентів вказали на ефективність бесід морально-етичного змісту та казкотерапію, які сприяють розвитку первинної рефлексії, здатності до співпереживання та критичного осмислення соціальних ситуацій.

Третина педагогів (31,0 %) відзначили ефективність колективної діяльності (спільне створення колажів, плакатів, книжок-саморобок), що згуртовують дітей навколо спільної мети та навчають узгоджувати дії, ділити обов'язки, допомагати одне одному. 26,2 % респондентів звернули увагу на важливість спостереження за соціальним середовищем як безпосереднього (за однолітками, дорослими), так і опосередкованого (через мультфільми, ілюстрації, фотоісторії), що дає змогу формувати уявлення про прийнятну й неприйнятну поведінку, збагачувати уявлення про оточуючий світ.

Крім того, 23,0 % вихователів позитивно оцінили вправи на розвиток емоційного інтелекту (емоційні «хвилинки», розпізнавання емоцій за мімікою, жестами, картками), що дозволяють дітям краще розуміти себе й інших. Менш поширеними, але все ж актуальними формами є обговорення в малих групах та короткі рефлексивні вправи після подій і занять (відзначили 16,7 % респондентів), які допомагають дітям усвідомити свій досвід взаємодії, сформулювати оцінні судження щодо власної поведінки та поведінки однолітків (див. рисунок 1).

Узагальнення отриманих результатів засвідчує, що в практиці закладів дошкільної освіти спостерігається значна варіативність підходів до формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку. Вихователі активно поєднують традиційні й інноваційні форми діяльності, орієнтуючись на інтереси дітей, рівень їхнього розвитку, соціальну динаміку групи та конкретні виховні завдання. Водночас результати анкетування свідчать про розуміння педагогами важливості залучення дошкільників до емоційно насиченої,

змістовної та колективної діяльності, яка сприяє засвоєнню соціальних норм та особистісному переживанню соціального досвіду.

Рис.1. Ефективні форми і методи формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку

Саме така діяльність створює умови для формування в дітей позитивної мотивації до взаємодії, внутрішнього прийняття моральних орієнтирів, відповідальності за власні дії та готовності діяти відповідно до соціально прийнятних зразків поведінки. Комплексний підхід, що передбачає поєднання гри, проєктної взаємодії, морально-етичних ситуацій, емоційної рефлексії та педагогічної підтримки, дає змогу не лише сформувати первинні соціальні навички, а й сприяє становленню моральної самосвідомості, емпатії та здатності до свідомого морального вибору, що відповідає сучасним вимогам до дошкільної освіти, зорієнтованої на розвиток соціально компетентної, відповідальної та емоційно зрілої особистості.

Обговорення. Соціальний досвід у наукових дослідженнях розглядається як центральна складова соціального становлення дошкільника, що формується в умовах цілеспрямованої педагогічної діяльності, емоційної підтримки та активної взаємодії з соціальним середовищем [5; 12].

А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш наголошують на значенні соціального середовища як чинника соціалізації дошкільника. Автори визначають соціальний досвід як результат

активного включення дитини в різні форми спільної діяльності, що сприяє формуванню моральних орієнтирів, комунікативних навичок і позитивного ставлення до оточення [6].

Як підкреслюють О. Перепелиціна, Н. Павлик, соціальний досвід є одним із ключових змістових показників емоційного, морального та вольового розвитку дитини, що виконує функцію внутрішнього регулятора її соціально прийнятної поведінки. Нестача соціального досвіду виявляється на рівні зовнішніх поведінкових проявів у вигляді труднощів комунікації, підвищеної сором'язливості, гіпоактивності або соціального уникнення. З огляду на це, одним із провідних чинників у процесі формування соціального досвіду виступає соціальне середовище, до якого включається дитина, а також характер її безпосередньої взаємодії з цим середовищем [11].

Соціальна компетентність дошкільника, що ґрунтується на засвоєному соціальному досвіді (О. Кононко, С. Матвієнко), є показником готовності дитини до шкільного навчання і подальшої соціальної активності, здатності до конструктивної взаємодії, емоційного співпереживання, дотримання соціальних норм [7; 10].

Суголосними є погляди Г. Марчук. Автор зазначає, що через засвоєння соціального досвіду дитина поступово набуває здатності до саморозвитку, самореалізації та стає соціально компетентною. Ефективність цього процесу безпосередньо залежить від створення у закладі дошкільної освіти сприятливого соціального простору, що забезпечує можливість активної взаємодії. Важливу роль при цьому відіграє організація таких форм діяльності, у яких кожна дитина має змогу засвоювати позитивний соціальний досвід у процесі співпраці, спілкування та участі в спільних видах діяльності [9].

На думку О. Легкого та С. Кондратенка, процес формування соціального досвіду у дітей має включати кілька взаємопов'язаних напрямів, які є необхідними складовими ефективної соціалізації. Зокрема, йдеться про: стимулювання пізнавального інтересу дитини до оточуючих, самої себе, а також до соціально значущих подій і явищ; формування досвіду соціальної взаємодії в різноманітних ситуаціях і з різними партнерами; удосконалення комунікативних умінь, (вербального і невербального спілкування); засвоєння соціально схвалюваних моделей поведінки як орієнтирів для дії; підтримку процесу самопізнання, формування у дитини уявлень про себе як про унікальну особистість із власними потребами, почуттями та індивідуальними особливостями [8].

На основі узагальнення зарубіжних досліджень можемо зробити висновок, що соціальний досвід дошкільника відіграє ключову роль у становленні його когнітивного, емоційного та міжособистісного розвитку. Дослідження Н. Адам, Р. Гулбінайте, С. Фаррер доводить, що участь у сюжетно-рольових іграх, наближених до реальних соціальних ситуацій покращує саморегуляцію та когнітивний контроль, впливає на нейрофізіологічну

активність мозку, що засвідчує глибину впливу соціального досвіду на розвиток особистості [1].

У свою чергу, А.-К. Яггі, І. Калькуш, Б. Вайс, С. Перрен експериментально підтверджують, що соціально орієнтована гра сприяє зростанню просоціальної поведінки, розвитку навичок кооперації, емоційного розуміння та здатності до вирішення різних ситуацій [3].

У дослідженнях П. Кутнік, Дж. Колвелл, М. Браун, Р. Тібо підкреслюється важливість організації цілеспрямованих взаємодій між дошкільниками як ефективного засобу формування соціальної компетентності та інклюзивної поведінки [2; 4].

Таким чином, соціальний досвід у дошкільному віці не лише сприяє адаптації до соціального середовища, а й виступає основою для розвитку саморегуляції, емпатії, моральної свідомості та проєктивного мислення, формуючи передумови для успішної життєвої самореалізації.

Висновок. Результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження засвідчують, що соціальний досвід виступає ключовим чинником особистісного становлення дитини старшого дошкільного віку та її готовності до подальшого життя в соціумі. Формування цього досвіду має відбуватися в умовах цілеспрямованої педагогічної взаємодії, що враховує вікові, психологічні та емоційні особливості дошкільника. Найбільш ефективними засобами формування соціального досвіду є сюжетно-рольові ігри, проєктна діяльність, казкотерапія, інсценізації, спостереження за соціальними ситуаціями та вправи на розвиток емоційного інтелекту.

Таким чином, ефективне формування соціального досвіду дошкільників потребує комплексного підходу, в якому поєднуються гуманістична спрямованість освітнього середовища, активні форми взаємодії, педагогічна рефлексія та підтримка емоційно-морального розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Adam N., Blaye A., Gulbinaite R., Chabé-Ferret S., Farrer C. A multidimensional evaluation of the benefits of an ecologically realistic training based on pretend play for preschoolers' cognitive control and self-regulation: From behavior to the underlying theta neuro-oscillatory activity. *Journal of Experimental Child Psychology*. 2022. Vol. 216(3). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2021.105348>.
2. Brown M. M., Thibodeau R. B., Pierucci J. M., Gilpin A. T. Supporting the development of empathy: The role of theory of mind and fantasy orientation. *Social Development*. 2017. Vol. 26(4). P. 951 – 964. DOI: <https://doi.org/10.1111/sode.12232>.
3. Jaggy A.-K., Kalkusch I., Burkhardt Bossi C., Weiss B., Sticca F., Perren S. The impact of social pretend play on preschoolers' social development: Results of an experimental study. *Early Childhood Research Quarterly*. 2023. Vol. 64. P. 13 – 25. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2023.01.012>.
4. Kutnick P., Colwell J. Promoting social competence and social inclusion in the preschool: a peer-based relational intervention. *Early Child Development and Care*. 2024. Vol. 194(11–12). P. 1212 – 1229. DOI: <https://doi.org/10.1080/03004430.2024.2412639>.

5. Грицишина Т. І. Соціалізація дитини старшого дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2016. № 12(55). С. 12 – 15.
6. Діти і соціум: особливості соціалізації дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін. ; науковий редактор А. М. Богуш ; загальна редакція Н. В. Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
7. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 208 с.
8. Легкий О., Кондратенко С. Формування соціального досвіду у дошкільників з порушеннями зору в процесі вторинної соціалізації в закладі дошкільної освіти. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2023. № 110(2). С. 148 – 167. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v110i2.142>.
9. Марчук Г. В. Проблема формування соціального досвіду дошкільників в світлі поглядів Т. І. Поніманської. *Інноватика у вихованні*. 2018. Вип. 7. Т. 1. С. 276 – 285.
10. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності : навчальний посібник. Ніжин : Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2012. 106 с.
11. Перепелиціна О., Павлик Н. Формування соціального досвіду дошкільників як наукова проблема. *Актуальні проблеми соціальної сфери : збірник статей студентів і викладачів*. 2022. Вип. 12. С. 39 – 40.
12. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 3-тє вид., випр. Київ, 2015. 448 с.

References

1. Adam, N., Blaye, A., Gulbinaite, R., Chabé-Ferret, S., & Farrer, C. (2022). A multidimensional evaluation of the benefits of an ecologically realistic training based on pretend play for preschoolers' cognitive control and self-regulation: From behaviour to the underlying theta neuro-oscillatory activity. *Journal of Experimental Child Psychology*, 216(3). <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2021.105348>.
2. Brown, M. M., Thibodeau, R. B., Pierucci, J. M., & Gilpin, A. T. (2017). Supporting the development of empathy: The role of theory of mind and fantasy orientation. *Social Development*, 26(4), 951–964. <https://doi.org/10.1111/sode.12232>.
3. Jaggy, A.-K., Kalkusch, I., Burkhardt Bossi, C., Weiss, B., Sticca, F., & Perren, S. (2023). The impact of social pretend play on preschoolers' social development: Results of an experimental study. *Early Childhood Research Quarterly*, 64, 13–25. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2023.01.012>.
4. Kutnick, P., & Colwell, J. (2024). Promoting social competence and social inclusion in the preschool: a peer-based relational intervention. *Early Child Development and Care*, 194(11–12), 1212–1229. <https://doi.org/10.1080/03004430.2024.2412639>.
5. Hrytsyshyna, T. I. (2016). Sotsializatsiia dytyny starshoho doshkilnoho viku yak sotsialno-pedahohichna problema [Socialization of a child of senior preschool age as a socio-pedagogical problem]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, 12(55), 12–15.
6. Havrysh, N. V. (Ed.). (2006). *Dity i sotsium: osoblyvosti sotsializatsii doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku* [Children and society: Features of socialization of preschool and junior school age]. Alma-mater.
7. Kononko, O. L. (2009). *Vykhovuiemo sotsialno kompetentnoho doshkilnyka: navchalno-metodychnyi posibnyk do Bazovoi prohramy rozvytku dytyny doshkilnoho viku "Ya u Sviti"* [We raise a socially competent preschooler: Educational and methodological manual for the Basic program for the development of a child of preschool age "I am in the World"]. Kyiv: Svitych.
8. Lehkyi, O., & Kondratenko, S. (2023). Formuvannia sotsialnoho dosvidu u doshkilnykiv z porushenniamy zoru v protsesi vtotynnoi sotsializatsii v zakladi doshkilnoi osvity [Formation of social experience in preschoolers with visual impairments in the process of secondary socialization in a preschool educational institution]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, 110(2), 148–167. <https://doi.org/10.33189/ectu.v110i2.142>.
9. Marchuk, H. V. (2018). Problema formuvannia sotsialnoho dosvidu doshkilnykiv v svitli pohliadiv T. I. Ponimanskoi [The problem of forming the social experience of preschoolers in the light of the views of T. I. Ponimanska]. *Innovatyka u vykhovanni*, 7(1), 276–285.
10. Matviienko, S. I. (2012). *Metodyka formuvannia u doshkilnykiv sotsialnoi kompetentnosti* [Methodology of forming social competence in preschoolers]. Nizhyn: Vyd-vo NDU imeni M. Hoholia.
11. Perepelytsina, O., & Pavlyk, N. (2022). Formuvannia sotsialnoho dosvidu doshkilnykiv yak naukova problema [The formation of the social experience of preschoolers as a scientific problem]. *Aktualni problemy sotsialnoi sfery: zbirnyk statei studentiv i vykladachiv*, 12, 39–40.

12. Ponimanska, T. I. (2015). *Doshkilna pedahohika* [Preschool pedagogy] (3rd ed.) Kyiv.

Viktoria Lutsenko,
PhD in Pedagogy,
Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine,
Kyiv

Veronika Pavliuk,
preschool educational institution (nursery-kindergarten)
“Zolota Rybka” of the Ukrainian City Council of the
Obukhiv District of the Kyiv Region,
Kyiv

PECULIARITIES OF THE FORMATION OF SOCIAL EXPERIENCE IN SENIOR PRESCHOOL-AGE CHILDREN

Abstract. *The article reveals the relevance of social experience for children of senior preschool age, which accumulates knowledge, ideas, skills, values, and ways of behaving and serves as the foundation for the formation of a personality, its moral maturity, and emotional stability.*

It is determined that senior preschool age is a critically important stage in the development of a child as a subject of the social environment (at this age, intensive enrichment of social experience occurs through active play, communicative, cognitive, artistic activity, ideas about the “I” and others are formed, moral and ethical guidelines are laid, the ability to compassion, empathy, responsibility develops; it is during this period that the child can master the basics of social behaviour).

The features of the formation of social experience of children of senior preschool age are substantiated: the creation of a developmental educational environment in which the child can actively interact with others, experiment with social roles, express judgments, show emotions, overcome difficulties in communication and develop acceptable forms of behaviour; organization of educational activities, participation in which provides experience of interaction in a socially significant context, becomes a source of new information, experience of belonging to a group, responsibility, mutual respect; implementation of reflective activities (situations of moral choice, modelling of social interactions), which should be adapted to the age capabilities of the child; inclusion of children in plot-role-playing games as a leading means that allows children to master social roles, models of behaviour, rules of interaction and moral and ethical norms in a safe symbolic space; conducting conversations of moral and ethical content and fairy tale therapy, which contribute to the development of primary reflection, the ability to empathize and critically understand social situations; exercises for the development of emotional intelligence (emotional “minutes”, recognition of emotions by facial expressions, gestures, cards), which allow children to better understand themselves and others.

Keywords: *senior preschool age, social experience, preschool education institutions, socialization, developmental educational environment.*

Стаття надійшла до редакції 30.07.2025
Стаття прийнята до публікації 12.08.2025